

ga: «no cavalcant / cavall cosser, / mas en *somer*, / no en *roci* / mas en pollí ---» (*Spill*, 13114, veg. ROSSf); «dos *somers* mascles, negres», inv de La Ràpita (a. 1517, *DAg.*).

Ha restat viu, com a la Vall d'Aran (veg. supra), a Ribagorça i àdhuc poc o molt al Pallars: «ho diuen a Tamarit de Llitera en lloc de *ase*», AMAlcover (*BDLC* XII, 29); sento *somé* 'ruc' a l'Isàvena (a Calbera, o un llogaret veí, 1957); a Benasc em descriuen les «corrides» que hi fan «de *somès* montats, sense regnes ni albarda» (1965); a l'Alt Pallars poc s'usa però és comprès de tothom, en els noms de lloc on apareix, com la «Terra del *sumé*» a Oib (damunt Sort), 1959. Resta viu en gascó per a l'ase (*Cor.*, *Voc. Ar.*, p. 104), si bé sembla que allí antigament s'aplicava només a l'ase usat per a càrrega: «--- crabes et asoes e *saummees* ---» a. 1468 (*Cart. d'Ossau*, B, p. 347).

La propensió a especialitzar-lo en el femení es marca des d'antic, per la major freqüència, i quasi sempre apareix designant la femella asinina. Ja *somera* en un doc. de 964 del *Cart. de St. Cugat* (I, p. 63, veg. *TRIBE*); «bous, cum illorum aper et *someres* duas et pulí un ---» a. 1066 (*Cart. de St. Cugat* II, p. 317). En un capítol de queixes segarrenc, en lletra del S. XII (prop de Cervera): «tolgren als òmens d'Ostafrancs --- tres migeres de for<ment> que valie sete sols una queiga ('cada una'), e una *somera* que valie 20 sol., e a J. Arbert trascren-li --- e tolgren a N A. Montaner 2 *someres*, e reemé-les 90 sol., e tolgren a ---», PPujol (*Doc. Vg. Urg.*, 6.3, 6.16); «ase o *saumera*, paga --- 4 dr. e ma.» Lleuda de Cotlliure, de 1249 (*RLR* IV, 255); «d'ase o de *somera*, drs. ---» tarifa de Bna. de 1271 (*EntreDL* I, 155ss., § 122); Tort. 1341 (*BABL* XI, 422, veg. *BARCELLA*).

De seguida en textos literaris: «Jhesucrist venc cavalcant humilment sobre la *somera* ---», Lluïl (*Merav.*, *NCL* II, 61); «cavall o roci, egua, mul o mula, ase o *somera*, bou o vaca ---», *CosíTort.* (Pol., p. 379). Eiximenis posava ja en un dels seus poemes juvenils, profíctic en el *Libre de les Dones*: «Diu lo fabulari que lo lop convidà d'amors la *somera*, e diu que respòs la *somera*: no-t trebaylls debades, car pus amé l'ase primerament, no-n poria fer plaer d'aquí avant a altre» (veg. la restitució del vers IV, 3.4 en *EntreDL* I, 187); també en el *Terç* (*NCL* VI, 140). «Lo teu rey ve tot mansuet, cavalcant sobre la *somera* ---», StVicentF (*Quar.*, 66.46); «vaques, ovelles, / egües, *someres*, / molt gran raberes, / ab un mardà, / toro, guarà, / se companexens», JRoig (*Spill*, 8593). En la tradició lexicogràfica des del Busa-N.: «*somera*, spècia de ase: asina, asella»; «asna o *somera*, *somereta*: asina, asella», OPou (*ThPu.*, 38).

Sempre ha restat el nom normal, en l'ús literari per tot, i en el popular a la major part del domini (cf., és clar, el que dic a ASE, BURRO, RUC). «La *somera* i ell feien dos: cadascun es movia en --- aquell Pas de Collegats --- la *somera* sabia on posava els peus: quan el caminet s'enfonsa sota la cobauma --- ella no en feia cas, estant certa de trobar una eixida ---; quan hagueren eixit del congost --- la *somera* volgué aturar-se a

refrescar en la canal d'un xaragall ---», Coromines (*Pigmalió*, pròl.; O. C., 109a4ss.). Ben viu a quasi tot el territori continental (*BDC* IV, 43; VII, 60, 77), i no menys a les Illes: «quan s'ase no pot, sa *somera* ajuda» proverbí mallorquí; eiv. «*somera*: burra», Pérez Cabrero; «sa *somereta* pigà un bram com no n'ha sentit ningú cap mai, se li arrexeixinaren ses serres ---», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 98).

Mort a la part central del País Valencià, però hi resta viu en els extrems: Josep Giner i March, constant que és viu a Alacant i en altres comarques valencianes,² recomanava que se li donés la preferència sobre *burra* («Acció», 6-VII-1935); també ho és en el Nord (almenys a Bellestar de la Tinença m'ensenyaver *lo racó de les someres*, 1961). A Cerdanya s'ha mantingut amb diftong: «passareu per aquell collet. —Com ne diuen? —Com que hi passen amb l'animal, en diem el *Collet de la saumèra*» Guils, 1935. A la Costa de Llevant, com a nom d'una mena de peix (*BDC* XI, 73; i Playa el posa com a equivalent de la *castanyola*, *Proa de Palamós*, jul. 1960, 8).

Somerat: «gera *somerat*» per distingir una gerra molt gran, Manacor (*BDLC* IX, 314). *Someri* és també adjectiu intensiu a Mall.: «una solciada *somerina*» 'fortíssima' (*BDLC* XII, 282); els muls i mules *somerins* (fills de cavall i de somera) són més apreciats. (cita de Picó Campamar, *DAG.*). *Somerer*: antigament apareix de vegades amb la -r- > -l- per dissimilació: «tenen-ne un los *somalés*, e un lo porquer e-l porter, e àn 2 a la cambra del vicari» Corbins, a. 1299 (*BABL* VI, 71). *Someret* [S. XVII, *Isop*, *DAG.*]; *somereta* eiv. (supra; *BDC* XX, 171), *somereta del Bon Déu* 'cuca marieta' eiv. (*DAG.*); *sumereta* (animal) i *sumereta* de violí, FebrCard.

Somelier francesisme, per al qual veg. *DCEC/DECH* V, 631a9ss. *Somier*, pres del fr. *sommier* id. [S. XVII], primerament 'biga' (cf. supra), que s'aplicà a aquesta espècie de matalàs metàl·lic perquè sosté damunt seu els altres matalassos, tal com la biga sosté la teulada. Per a *SEMAL* (que no té res a veure amb *SAGMA*), veg. l'article.

¹ Sembla ser-ne una romanalla la forma «*xelma*: bast de ruc», que recull a Urgell el *DAG.*, amb una e explicable per contaminació de *sella*. — ² «Somera, femella de l'ase, burra», SGuarner, gloss. de *Canyís*.

Somall, *somallar*, V. *moll* *Somanta*, V. *manto* *Somar* mala grafia per *sumar* = XUMAR *Somatejar*, V. *somada* *Somatent*, V. *sometent* (SO) *Somater*, V. *somatge*

SOMATIC, pres del gr. *σωματικός* 'corporal', derivat de *σῶμα*, -ατος, 'cos'. □ 1.ª doc.: eds. tardanes del Lab.; Vogel.

CPT.: *Somato*. *Somatologia* (Lab. 1840). + *Gimnàsica* *mascètica* (cpt. amb *ἀσχέω* 'jo exercito'), la d'una mena que havia estat en voga c. 1910. *Asòmat*.

Sombra, *sombrat*, *sambrejar*, *sombrilla*, *sombrós*,